

Nr 106.

Ankom till Riksdagens kansli den 19 maj 1911 kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af statsbana från Veittijärvi till Karungi samt från Karungi till Matarengi m. m.

(4:e Afd.)

I en den 7 april innevarande år till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition nr 207 har Kungl. Maj:t, under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att, under förbehåll att de i statsrådsprotokollet förutsatta villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttagas, *dels* besluta anläggning af statsbana från Veittijärvi till Karungi samt från Karungi till Matarengi för en beräknad kostnad af 2,837,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att närmare förordna om de orter, järnvägarna böra genomgå, *dels ock* för år 1912 bevilja till påbörjande af samma anläggningar ett anslag af 900,000 kronor samt för anordnande af militärstation vid Keräsajoki håll- och mötesplats å järnvägen Lappträsk—Veittijärvi ett anslag af 32,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1911 af tillgängliga medel förskottsvis utanordna 232,500 kronor.

Beträffande hvad till stöd för denna framställning anförts tillåter sig utskottet hänvisa till propositionen.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft dels en inom Första kammaren af herr *A. Bergström* väckt motion nr 109, dels ock följande inom Andra kammaren väckta motioner, nämligen nr 117 af herr *M. Ström*, nr 365 af herrar *F. Berglund*, *L. J. Carlsson* och *L. Lundström* samt nr 368 af herr *C. Riström*.

I förstnämnda motion har herr *Bergström* hemställt, att Riksdagen måtte besluta att med afslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 207 i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes *dels* låta tills

vidare anstå med byggnadsarbetena å statsbanan från Lappträsk till Veittijärvi och dels taga under ompröfning fråga om anläggning af normalspårig järnväg från Lappträsk förbi Långträsk, Säivits och Nikkola till Haparanda med bispår till Karl Johans stad och med bibanor med 0,6 meters spårvidd i Tornedalen mellan Matarengi och Haparanda samt eventuellt mellan Lappträsk och Karungi, äfvensom till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.

Herr Ström har i sin motion hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i afvaktan på den proposition som kan komma att aflåtas rörande fortsättning af Norra stambanan från Veittijärvi, höja det af Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 beräknade anslaget med en miljon etthundra tusen kronor att beräknas till två miljoner kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år af tillgängliga medel förskottsvis utanordna femhundra tusen kronor.

Vidare hafva herrar Berglund m. fl. föreslagit, att Riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 207 jämväl måtte, under det i samma kungl. proposition omförmälda förbehåll, besluta anläggning af statsbana från Karungi till Haparanda i hufvudsaklig öfverensstämmelse med bansystem litt. A i årets kungl. proposition efter beräknad kostnad af 1,844,000 kr. med rätt för Kungl. Maj:t att närmare förordna om de orter järnvägen bör genomgå.

Slutligen har i ofvan berörda motion herr Riström hemställt, att Riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 207 ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om undersökning samt upprättande af fullständig, af kostnadsförslag åtföljd plan för en statsbanas framdragande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med chefens för generalstaben den 3 april 1911 framlagda förslag, från Lappträsk utefter Sangisdalen till Haparanda med en uthamn vid Karl Johans stad eller, därest denna plats icke anses fullt lämplig, vid någon annan punkt i angränsande trakt till exempel vid Båtskärnäs.

Till hvad i motionerna till stöd för dessa framställningar anförts tillåter sig utskottet hänvisa.

Utskottets
yttrande.

De synpunkter, ur hvilka frågan om norra stambanans fortsättning emot finska gränsen vid denna frågas föregående behandling inom Riksdagen blifvit bedömd, hafva varit, *dels* huru man må kunna genom anordnande af förbättrade kommunikationsförhållanden på bästa sätt ej blott underlätta ifrågavarande traktens ekonomiska utveckling och framåtskridande utan äfven på samma gång i största möjliga mån bidraga att med det öfriga landet förbinda den till större delen finsktalande befolk-

ningen i denna landsända samt därstädes söka utbreda svenskt språk och svensk kultur, *dels* huru man skall kunna vid sträfvan efter detta mål vederbörligen tillgodose de militära intressena.

Ur den första af dessa synpunkter har departementschefen af samtliga de ifrågasatta bansystemen funnit ett bestämdt företräde tillkomma det af järnvägsstyrelsen och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län förordade med litt. A betecknade, enligt hvilket banan skulle framdragas förbi Veittijärvi till Karungi och vidare längs Torne älf till Haparanda för att därifrån med tertiärbanetyp fortsätta till Karl Johans stad, hvarjämte en bibana, jämväl af tertiärbanetyp, skulle anläggas från Karungi till Matarengi. Detta system, som af samtliga ifrågasatta normalspåriga system medförde de minsta kostnaderna skulle, anför departementschefen, bäst främja odlingens utveckling i dessa bygder och kraftigast verka till att binda befolkningen vid svenskt språk och svenska intressen.

Då Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag emellertid icke afser utförandet af detta bansystem i dess helhet, utan utesluter sträckningen från Karungi söderut, är detta uteslutande, såsom af departementschefen anförts, grundadt på militära skäl. Då chefen för landtförsvarsdepartementet bestämdt afrådt utförandet för närvarande af sistnämnda del af järnvägsnätet, har denna fråga ansetts böra göras till föremål för ytterligare utredningar och förslag därom ej böra framläggas, förrän en ur militär synpunkt fullt tillfredsställande lösning kan erhållas.

Hvad af departementschefen i detta afseende anförts har utskottet funnit sig kunna till alla delar biträda, och har utskottet, som sålunda är öfvertygad att den af Kungl. Maj:t föreslagna sträckningen från Veittijärvi till Karungi med bibana från Karungi till Matarengi innebär den för närvarande lyckligaste lösningen af Tornedalens järnvägsfråga, ej kunnat af hvad i de väckta motionerna anförts, bibringas en annan uppfattning.

Hvad till en början vidkommer herr Bergströms motion i hvad den afser anläggning af normalspårig järnväg från Lappträsk förbi Långträsk, Säivits och Nikkola till Haparanda samt den af herr Riström väckta motionen, i likartadt syfte, har utskottet nämligen, då genom dessa fastslås en enda plats för den framtida sammanslutningen med finska järnvägsnätet, nämligen trakten af Haparanda, och utskottet finner ett sådant fastslående på frågans nuvarande ståndpunkt ej lämpligt, icke funnit desamma innebära något företräde framför den af Kungl. Maj:t föreslagna sträckningen, som lämnar frågan om denna förbindelse öppen.

Hvad vidare beträffar den af herr Bergström föreslagna bibanan mellan Matarengi och Haparanda, har utskottet, äfven om, såsom af

motionären anförts, de strategiska intressena äro i viss mån mindre berörda af en smalspårig bana, likväl af förut anförda skäl ej kunnat biträda ett dylikt förslag, såvidt det afser sträckningen söder om Karungi.

Enahanda skäl har utgjort hinder för utskottet att ansluta sig till den af herr Berglund m. fl. väckta motionen om utförande jämväl af den i förenämnda bansystem litt. A ingående sträckan Karungi—Haparanda.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran mot hvad Kungl. Maj:t i öfrigt beträffande den föreslagna statsbanans anläggning föreslagit, får alltså hemställa,

1:o) att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande proposition och med afslag å herr Bergströms ofvan omnämnda motion, må, under förbehåll att de i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 7 april 1911 förutsatta villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttagas,

a) besluta anläggning af statsbana från Veittijärvi till Karungi samt från Karungi till Matarengi för en beräknad kostnad af 2,837,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att närmare förordna om de orter, järnvägarna böra genomgå, och

b) för år 1912 bevilja till påbörjande af samma anläggningar ett anslag af 900,000 kronor samt för anordnande af militärstation vid Keräsajoki håll- och mötesplats å järnvägen Lappträsk—Veittijärvi ett anslag af 32,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1911 af tillgängliga medel förskottsvis utordna 232,500 kronor; samt

2:o) att herrar Ströms, Berglunds med flere och Riströms förberörda motioner må anses besvarade genom hvad utskottet härofvan hemställt.

Stockholm den 19 maj 1911.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Reservation:

af herrar friherre *J. T. Gripenstedt*, grefve *P. O. L. Klingspor*, grefve *C. O. Taube*, friherre *J. G. Beck-Friis*, *A. Bergström*, *K. Starbäck*, *G. Odqvist*, *A. Ekman* och *E. A. Nilson*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Vid bedömandet af denna fråga har man, enligt utskottets förmenande, att taga hänsyn till tillgodoseendet af såväl Tornedalens behof af förbättrade kommunikationsförhållanden som staden Haparandas och kringliggande trakts berättigade intressen i detta afseende och vidare till de i dessa gränstrakter mera än eljest framträdande strategiska förhållandena.

Det har syns utskottet angeläget, att denna fråga bringas till en lösning, som innefattar vederbörligt tillgodoseende af samtliga dessa synpunkter, och har utskottet funnit den af herr Bergström väckta motionen innefatta en sådan.

Hvad till att börja med vidkommer själfva Tornedalens järnvägsfråga, biträder utskottet den af motionären häfdade mening, att trafikbehofvet i dessa trakter fullväl kan tillgodoses med en järnbanetyp med den af herr Bergström föreslagna, minskade spårvidden. Utom det att kostnaderna för såväl anläggning som trafikering af järnvägen skulle kunna, därest man bestämde sig för en sådan typ som den af motionären föreslagna, afsevärdt nedbringas, ett förhållande, som bör tillmätas stor betydelse, lärer en sådan anläggning därjämte ur strategisk synpunkt vara att förorda.

Då det dessutom enligt hvad som kommit till utskottets kännedom lärer finnas grundad anledning antaga, att arbetena å statsbanan Lappträsk—Veittijärvi ej fortskridit så långt, att större olägenhet skulle uppstå af att anlägga jämväl denna bandel smalspårig, har utskottet funnit hvad i herr Bergströms motion i detta afseende anförts värdt beaktande.

Hvad därefter beträffar den i herr Bergströms motion föreslagna normalspåriga banan Lappträsk—Nikkola—Haparanda, med bispår till Karl Johans stad, hvilken sträckning jämväl föreslagits af herr Riström i hans förberörda motion, vill det synas utskottet, att icke endast Haparanda stads och kringliggande trakts behof af järnvägsförbindelse och af förbindelse med till hamn lämplig plats skulle genom denna bansträckning blifva vederbörligen tillgodosedd, utan att man äfven i Haparanda funnit en lämplig slutpunkt för den normalspåriga stambanan.

Dessutom har denna sträckning blifvit af generalstabschefen bestämmt förordad framför den af Kungl. Maj:t föreslagna, hvilken icke lär vara ur strategisk synpunkt tillfredsställande, något som ännu mindre kan vara fallet med den af herr Berglund m. fl. ifrågasatta sträckningen.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1:o) att Riksdagen med bifall till herr Bergströms ofvan omförmälda motion samt med afslag å dels Kungl. Maj:ts föreliggande proposition och dels å herrar Ströms och Berglunds med flere motioner må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes *dels* låta tills vidare anstå med byggnadsarbetena å statsbanan från Lappträsk till Veittijärvi och *dels* taga under ompröfning fråga om anläggning af normalspårig järnväg från Lappträsk förbi Långträsk, Säivits och Nikkola till Haparanda med bispår till Karl Johans stad och med bibanor med 0,6 meters spårvidd i Torne-dalen mellan Matarengi och Haparanda samt eventuellt mellan Lappträsk och Karungi, äfvensom till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill denna utredning kan föranleda,

2:o) att herr Riströms förberörda motion må anses besvarad genom hvad utskottet här ofvan hemställt.»

Det skulle här antecknas, att herrar *E. A. G. A. Wijkander, J. T. Larsson*, friherre *C. H. Falkenberg* och *F. Berg* icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.